

У травні ми знову стаємо свідками політичної боротьби навколо підвищення зарплат та пенсій. Президент не підписує зміни до держбюджету-2007, якими передбачається збільшення зарплат та пенсій і якого він вимагав ще два місяці тому. Представником Секретаріату Президента є названі політичні мотиви не дозволяти політичним опонентам заговорити із виборцями. Чи переважаються в уряді Януковича популістські настрої варто вивчити, проаналізувавши зміст урядових пропозицій.

Уряд нещодавно прийняв постанову щодо початку 2го етапу запровадження Єдиної тарифної сітки. Цей крок спрямований на стимулювання повернення до бюджетних установ висококваліфікованих фахівців та встановлення об'єктивної диференціації оплати праці. Також Урядом прийнято постанови щодо поліпшення матеріального забезпечення окремих категорій населення. Зокрема збільшення пенсійних виплат інвалідам війни та учасникам бойових дій, підвищення пенсій для інвалідів II та III груп та осіб, пенсій яким призначено до 2004 року, та в 2005 та 2006 роках.

На нашу думку, це не популісте підвищення зарплат та пенсій під впливом політичної кон'юнктури, а реалізація стратегії, визначеної Урядом під час бюджетного процесу-2007 та спроба виконати норми законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.

Стратегія передбачала вирішення проблеми „зрівнялівки” в оплаті праці бюджетників – лікарів, вчителів тощо. Оплата праці працівників бюджетних закладів та установ здійснюється на основі зміненої у 2005 році Постанови КМУ №1298 від 30 серпня 2002 „Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери”. При цьому, Постановою КМУ №172 від 20.02.2006 перший тарифний розряд, на основі якого визначається заробітна плата, відповідав розміру мінімальної зарплати на 2006 рік (1 січня – 350 грн., 1 липня – 375 грн., 1 грудня – 400 грн.). Таким чином, найбільший оклад у бюджетній сфері (крім державних установ) становив у 2006 році 1340 грн. Розрив між найменшим та найбільшим окладом чітко затверджений постановою у розмірі 3,35 рази.

Різке підвищення мінімальної зарплати призводить до істотних видатків на забезпечення міжкваліфікаційних співвідношень у оплаті праці бюджетників. Різниця в оплаті праці кваліфікованих та некваліфікованих працівників зводиться до мінімуму. Таким чином,

зникає мотивація висококваліфікованих працівників до праці в бюджетній сфері. Що в свою чергу, це призводить до низької якості медичних та освітніх послуг, а в кінцевому результаті до зниження рівня життя. Слід згадати, що у 2005 році при стрімкому зростанні мінімальної заробітної плати відбувалося скорочення кількості робочих місць в бюджетній сфері, зокрема в медичних та освітніх установах.

Поетапне введення Єдиної тарифної сітки є реалістичним шляхом вирішення проблеми оплати праці бюджетників та забезпечення якості освітніх та медичних послуг. Паралельно йде підвищення мінімальної заробітної плати та забезпечення міжкваліфікаційного співвідношення в оплаті праці між кваліфікованими та некваліфікованими працівниками. Протягом тривалого часу таке вдавалось рідко. Це дозволяє вести мову про послідовність уряду у реформуванні системи оплати праці, розпочатому ще у прийнятій ще у 2000 році.

Урядовим законом змін до держбюджету-2006 вирішується також завдання подолання бідності працівників, шляхом вирішення вирівнювання мінімальної зарплати та прожиткового мінімуму. Як відомо, законопроект поданий від фракції соціалістів №1297 передбачав встановлення мінімальної заробітної плати на рівні прожиткового мінімуму вже у 2007 році, але коаліція знайшла компромісне рішення про поетапне вирівнювання до 2009 року в залежності від можливостей бюджету та одночасним запровадженням єдиної тарифної сітки.

Таким чином, урядові зміни до держбюджету-2007 носять цілком конструктивних характер саме в контексті ніким не відміненої стратегії реформування оплати праці. Проте залишаються найбільш напружене питання:

Чи дозволяють макроекономічні показники проводити подібні підвищення пенсій та зарплат саме зараз, з 1 червня 2007 року? Перш ніж дати відповідь на ці питання підкреслимо, що, на нашу думку, доречно переглядати соціальні стандарти за результатами півріччя, як це передбачено законодавством. Враховуючи те, що підвищення зарплат та пенсій викликає певну політичну напругу, протистояння між президентом та урядом, уряд обґрунтовував збільшення соціальних видатків на основі макроекономічних показників першого кварталу 2007 року. Початок другого кварталу (квітень та 2 тижні травня) дає можливість сподіватися, що позитивна тенденція в економіці збережеться до кінця півріччя. Саме це дає можливість говорити про наявність саме економічного підґрунтя для підвищення соціальних стандартів вже в другому кварталі 2007 року. Наведемо наступну статистику актуальну на 1 травня цього року:

- Зростання ВВП за січень–квітень 2007р. у порівнянні до січня–квітня 2006р. – 107,9%

- Індекс промислового виробництва – 112,5%
- Ріст середньомісячної заробітної плати - 126,4%
- Індекс споживчих цін – 101,3%
- Зростання доходів Пенсійного фонду – 34%, сумарно акумульовано 21,4 млрд. грн..

Для обґрунтування збільшення соціальних витрат ключовими показниками є зростання ВВП на 8%, зростання на 26% середньої заробітної плати та доходів Пенсійного фонду на 34% доводить наявність можливостей для підвищення соціальних видатків. Щодо підвищення пенсій в системі пенсійного страхування, то підстави є більш ніж очевидні, оскільки рік доходів Пенсійного фонду є досить стрімким. Данні про надходження до державного бюджету на перший місяць другого кварталу поки що недоступні, але перевищення прогнозного показника росту ВВП на 1,5% говорить про наявність додаткових резервів для збільшення надходжень до Держбюджету та можливостей підвищення зарплат бюджетників. Заплановане урядом збільшення зарплат на 32%, істотно не вплине на динаміку росту середньої заробітної плати по економіці.

Вперше за роки впровадження пенсійної реформи зроблена спроба виконати норми закону ЗУ „Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування в Україні”, зокрема Статті 6 пп2 (що регламентує врати соціальної допомоги особам, пенсія яких є меншою за прожитковий мінімум для непрацевдатних осіб) та Статті 42 яка встановлює залежність індексації та перерахунку пенсій у зв’язку із збільшенням середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях економіки України, прожиткового мінімуму та страхового стажу.

Підвищення пенсій не означає проте та „популістське” підвищення пенсій на певну величину. Йдеться саме про перерахунок пенсій з врахуванням індексації або врахування зростання середньої заробітної плати по економіці. Саме цього вимагає закон і саме це не відбувалось у 2005 та 2006 роках. Неврахування індексації призвело до того, що пенсії, призначені до 2005 року та пенсії призначені у 2006 році різняться у 1,5 рази. З метою зменшення розриву у розмірах пенсійних виплат, пенсії що призначені до 2005 року будуть збільшені на 28,03%, що відповідає 96% темпів зростання заробітної плати в галузях економіки, а пенсії призначені у 2005 та 2006 роках – на 20%, що відповідає 68% темпів зростання зарплати. Таким чином індексація пенсій буде проведена майже в повному обсязі і неправомірні розриви у розмірах пенсій поступово нівелюються.

Іншим гострим запитанням є: наскільки збільшення соціальних видатків є ризикованим для економіки України з точки зору інфляції чи росту цін? Деякі ризики безумовно присутні, оскільки збереження позитивних тенденцій в економіці на ґрунті затяжного

політичного конфлікту завжди є сумнівним. Підвищення цін можливе, але це ціна політичного компромісу між реаліями соціальної політики та соціального популізму задля політичної боротьби. Іншими словами, це українська ціна демократії.